אם מכירו (טז) (סז) אסור וכן בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו ט אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק נר לעצמו או עשה כבש לירד בו שבנר אחד ובכבש אחד יספיק לכל אפילו מכירו (סח) מותר: יב י אע"פ שאינו מכירו (סט) אם אומר בפירוש שלצורך ישראל הוא עושה או אפילו אם אינו אומר כן אם מעשיו מוכיחים שלצורך ישראל עושה כגון שהדליק נר בבית שישראל בו (ע) והלך לו האינו יהודי אסור: יג כ אם ליקט אינו יהודי והאכיל לבהמת ישראל (עא) אין צריך למחות בידו לפי שעה (עב) אבל אם רגיל בכך צריך למחות: יד ל עשה א"י בשבת ארון או קבר לעצמו מותר לישראל ליקבר בו ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו (יז) (עג) עולמית מ ודוקא שהקבר בפרהסיא והארון על גביו שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל

ט שם וכרבא
י הגהות מרדכי פי"ד בשם ר"ת
כ הרא"ש וכ"כ הסמ"ג וש"ס ל שבת קכ"א
מ שם וכפי' הר"ן בשם הגאונים ורמב"ם בפ"ו

באר היטב

[ובס' אליהו רבה מחמיר ג"כ וכתב יש לירא שמים להחמיר]: (טז) אסור. אפילו שלא בפניו והיינו שיודע האינו יהודי עכ"פ שהישראל יבוא להאכיל בהמתו דאז חיישינן שירבה בשבילו ט"ז. ועמ"א שהעלה דאם האינו יהודי מכירו ויודע שצריך לו אפילו באומן שעושה על המקח אסור ועיין סי' רנ"ב ס"ד. עוד העלה אפילו במכירו א"צ להמתין בכדי שיעשו כיון שאינו אלא משום גזירה שמא ירבה בשבילו ע"ש: (יז) עולמית. וה"ה בכל מילי דפרהסיא אסור עולמית ונ"ל דבקבר שרי מדינא אלא שנכון להחמיר

משנה ברורה

אם מכירו וכו'. מדסתם המחבר (סו) משמע דאף אם שלא בפני הישראל ליקט אסור אם מכירו וכן פסקו (סז) כמה אחרונים (סח) ועכ"פ בעינן שידע הא"י בשעת מלאכתו שצריך לזה הישראל המכירו דאז שייך למגזר שיכוין להרבות בשבילו (סט) ויש פוסקין המחמירין שסוברין דאפילו אם כבר עשה הא"י ולא ידע אז שהישראל צריך אסור אם מכירו דאף דאין בזה חשש שירבה בשבילו בשבת זו גזרינן דכמה שיהנה ממלאכתו ירגילו להרבות בשבילו לשבת אחרת ולענין הלכה יש להקל בזה: (סז) אסור. היינו רק עד הערב וא"צ להמתין בכדי שיעשו [מ"א]: (סח) מותר. דאף להסוברין לאסור משום שבת אחרת (ע) לא חיישינן בזה שיעשה בשביל ישראל עצמו לשבת אחרת דדוקא בדבר שיעשה לעצמו חיישינן שמא ירבה בשביל ישראל אבל לא שיעשה בשביל ישראל לבדו: (סט) אם אומר בפירוש. ר"ל ואסור אפילו אם השתמש מתחלה בעצמו ג"כ וכדלעיל בסעיף ו"ז: (ע) והלך וכו'. ולא נשתמש בו מאומה ומשמע דאם לא היה הא"י הולך היה מותר לישראל להשתמש תיכף משהדליק הנר אף קודם שהשתמש בו הא"י משום דתלינן דמסתמא הדליק אדעתא שישתמש בו אח"כ ועיין בפמ"ג ובבה"ל בס"י ד"ה להשקות: (עא) א"צ למחות בידו. (עא) מללקט ולהאכיל לבהמתו כיון שאינו עושה זה בגווי ישראל אלא מעצמו ואמרינן דלאו להנאת ישראל מכוין אלא אדעתא דנפשיה עושה כדי להרויח ולכן א"צ למחות בו וכדלקמן בסימן של"ד סכ"ה לענין דליקה שא"צ למחות בא"י כשבא מעצמו לכבות משא"כ בסי"א שהישראל בעצמו מאכיל אסור כיון שנהנה בידים וה"ה כשהא"י מאכיל בגווי ג"כ (עב) אסור אף שליקט מעצמו מתחלה: (עב) אבל אם רגיל וכו'. דהוא (עג) רק הערמה בעלמא ואסור: (עג) עולמית. ואע"ג דבכל מלאכות שנעשה בשביל ישראל אינו אסור רק בכדי שיעשה הכא דהוא מילתא דפרהסיא וכדלקמיה

באור הלכה

שסתמו כל הפוסקים כזה ולא הביאו דברי רש"י דהם איירי בידעינן: * אם מכירו. הנה שהמחבר סתם בזה דמשמע דאף אם עשאו שלא בפני שישראל אסור וכמ"ש בב"י דכן נראה דעת הרי"ף והרמב"ם דלא חילקו דברי אביי דצריך בפניו דוקא ושכן נראה דעת התוספות בילה דף ג' ודלא כדעת הר"ן והמ"מ שכתבו דדוקא בפניו אסור דאז שייך למיגזר דקא מיכוין להרבות בשבילו בשעת עשייתו וכן העתיקו הט"ז והא"ר ובאמת כדעת הר"ן והמ"מ נמצא עוד כמה ראשונים שכתבו כן בפשיטות בלי שום חולק [וזהו כסברת אביי שבגמרא ונראה להם דגם רבא לא פליג עליו בזה ונ"ל דכן משמע מדבריהם מלשון הגמרא רבא אמר אפילו תימא בפניו וכו' משמע דגם הוא מודי דשלא בפניו אין לאסור כלל אלא דכאן בכבש אפילו בפניו מותר משום נר לאחד נר למאה ע"ש] והוא דעת הראב"ן המובא במ"א והרשב"א בחידושיו וכן המאירי ורבינו ירוחם והרמ"ך המובא בכ"מ כולם כתבו דדוקא אם עשאו בפניו אסור ולכאורה היה אפשר לסמוך להקל על דעת כל הני רבוותא בפרט דברמב"ם [והרי"ף] לא מבר בהדיא להיפוך והמ"מ מסתפק דאפשר דגם הוא ס"ל כן אלא דמ"מ אין להקל בזה דהתוספות הלא סמכו עצמם על התוספתא שבת דמוכח בהדיא דאף שלא בפניו אסור דאף דאין לחוש שמא ירבה בשבילו במלאכה זו חיישינן שמא ירגילו לשבת אחרת עי"ש והובאו דבריהם בא"ז וגם ברבינו ירוחם הסכים לדעתם [אלא דדעת ר"י לכאורה סותר אהדדי דמתחלה כתב בפשיטות דדוקא בפניו אסור ואח"כ מביא דעת התוספות בשם התוספתא דלטעם זה אף שלא בפניו אסור משום שבת אחרת וכבר עמד בזה המ"א] ע"כ אין להקל בזה וכסתימת האחרונים הנ"ל ובאמת אין נ"מ בזה לדינא דאפילו אם נפסוק כהני רבוותא להקל הלא כתב המ"א דדוקא אם אינו יודע הא"י שהישראל צריך לו דאל"ה אסור לכו"ע אף שלא בפניו דעיקר הטעם דמצרכי בפניו הוא כדי שידע שהישראל צריך וירבה בשבילו וא"כ כשיודע הא"י שהישראל צריך אסור אף שלא בפניו והאינו יודע גם לט"ז וא"ר מותר [ואף דמשמע מהט"ז דסובר דלדעת המקילין בשלא בפניו מותר בכל גווני אין נראה להקל שתי קולות בהדי הדדי]. [הג"ה ודברי המ"א נפלאו ממני דהא בכבש של ר"ג שלא ידע הא"י שצריכים להכבש לירד בו ואפ"ה קאמר אביי דלפיכך מותרים לירד משום דשלא בפניו עשאו וגם מפשטות דברי הראשונים המקילין משמע דדוקא בפניו אסור ושלא בפניו מותר בכל גווני וסברא גדולה היא לענ"ד דכשם שידע הא"י שצריך הישראל אינו מוכרח שיכוין בשבילו דאטו יכוין בשביל כל מכיריו ורק כשיודע שצריך וגם הוא בפניו נותן דעתו לכוין בשבילו ועיין בסוגיא שם דמקשי הגמרא ממתניתן ופירש רש"י וחידושי הר"ן דגם לאביי מקשי דתניא שלא בפניו אף דידע בודאי שצריך לישראל ממתניתן

שער הציון

(סו) הגר"א: (סז) ט"ז וא"ר וכן משמע מהגר"א: (סח) ט"ז וא"ר וגם המ"א מסכים כן בעלם דין זה [אף דשיטתם מרוחקין עיין בפמ"ג] אך דדעתו ביותר מזה דאפילו אם בפניו ליקט אינו אסור כ"א כיודע שצריך לו והט"ז וא"ר לא ביארו דעתם בזה להקל או להחמיר: (סט) ב"י לדעתו [אך מה שכתב דהמ"מ שכתב היפך זה אזיל לשיטתו קשה דהמעיין שם במגיד משנה יראה שדעתו דלכו"ע בעינן שידע שצריך לו] וכן משמע ממה שהביא ב"י בשם הגהות אשר"י בשם או"ז דלד"ה אם בישל או אפה עבד ישראל בשבת אפילו לצורך עצמו ואפילו בשבת ראשונה ובפעם ראשונה שאין העבד יודע אם אדוניו יאכל מזה אם לאו אפ"ה אסור והעתיק שם בא"ז הטעם מהתוספתא מפני שמרגילו לשבת הבאה ומשמע מסתימת לשונו דאפילו אם לא אפה בפניו אסור ומטעם זה גופא אך לפלא על הא"ר שבסקי"ט העתיק מב"י דברים אלו לדינא ובסקכ"ה העתיק דדוקא כשיודע שישראל צריך אח"כ להאכיל לבהמתו ואולי דבעבד ושפחה חיישינן טפי שהוא מתכוין בשביל אדונו בכל גווני: (ע) מ"א: (עא) כ"מ בהרא"ש: (עב) כן נראה לי כיון דבאמת הליקוט היה בשביל ישראל: (עג) עיין במ"א בשם הרא"ש וכן משמע ג"כ בהרשב"א בחידושיו וכ"כ רבינו ירוחם ומה שכתב דמהש"ע מוכח כמרדכי א"י מגליב והדרכם בלא הלשון הזה כתוב ג"כ בטור ובהג"ה פסקי הרא"ש ומוכח נ"ל: